Скалното изкуство от пещерите до село Царевец, Врачанско

Част 1

Недялко Овчаров Христо Христов

Недалеч от врачанското село Царевец, на левия бряг на река Искър се намират няколко малки пещери. В тях местният краевед Михаил Мичев открива през 1962 множество скални надписи и рисунки (1. Първоначално вниманието на Михаил Мичев, а по късно и на други изследователи е привлечено от кирилските надписи. Те биват представени и анализирани в няколко поредни публикации (2. Датировката им според авторите на статиите е 16- 18 век. Постепенно става ясно, че рисунките на животни и геометричните мотиви трудно могат да бъдат датирани. Докато едни автори смятат, че графитите са създадени постепенно, от праисторически времена до средновековието, други са по склонни да приемат късносредновековният им произход (3. За съжаление природните сили и човешката дейност постепенно унищожават тези ценни свидетелства за нашата история. Целта на тази статия е да представи графитите от Среднио камик и Говедарника в цялото им многообразие и великолепие за да могат те да станат не само достъпни за изследване, но и да се запазят за идните поколения.

Бележки:

1. Находката е публикувана първо в: Мичев, М. Скални надписи и рисунки при село Царевец, Врачанско, сп. Археология 1964, 2, стр. 34- 38, а също и: Мичев, М. Неизвестен пещерен манастир във Врачанско, Сп. Векове, 1974, кн. 2- 3, стр. 85- 91.
2. Статии обсъждащи предимно кирилските надписи: Трантеев, П., Трантеев, Б. История върху камък, сп. Турист, 1971, 12, стр. 4-5; Богданов, С. Скални надписи при с. Царевец, Врачанско, сп. Векове; 1978, 3, стр. 48- 58; Николов, В. За скалния надпис на "Брат Томе" при с. Царевец, Врачанско, сп. Векове, 1980, 1, стр. 69- 70.
3. Антонов, Г. "Картинна галерия" на старобългарското наскално изкуство, Наука и техника, 1980, 5, стр. 7; Антонов, Г. Рисунки от нашето наскално изкуство, сп. Българско фото, 1981, 1, стр. 15; Калчев, Д., Смядовски С. Надписите при село Царевец, Врачанско, сп. Български език, 1981, 3, стр. 217; Овчаров, Д. Български средновековни рисунки- графити,

София, 1982; Аспарухов, М. Средновековни графити от северозападна България, Интердисциплинарни изследвания, кн. XI- XII, София, 1984.

Илюстрация 1. Местността Среднио камик. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 2. Кирилски надпис. Снимка Христо Христов.

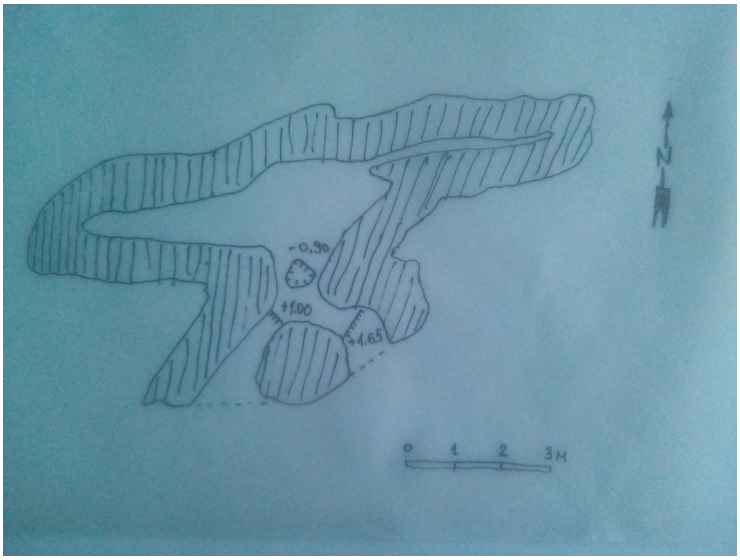

Илюстрация 3. Натрупване на надписи и изображения от различни епохи. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 4. Кирилски надпис. Снимка Христо Христов.

Пещерата Малката дупка се намира в местността Среднио камик. В монографията на Милко Аспарухов тя е именувана Пещера N 2. Петър Трантеев я споменава като "Опушената пещера" заради слоя сажди върху графитите. Стените и са покрити с множество изображения. Преобладават геометричните форми.

Илюстрация 5. Малката дупка (Пещера N 2). По М. Аспарухов.

Илюстрация 6. Западната стена на Малката дупка, снимка Христо Христов.

Илюстрация 7. Източната стена на Малката дупка, снимка Христо Христов

Илюстрация 8. Пещера Малката дупка, снимка Христо Христов.

Илюстрация 9. Западната стена на Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 10. Западната стена на Малката дупка, снимка Христо Христов.

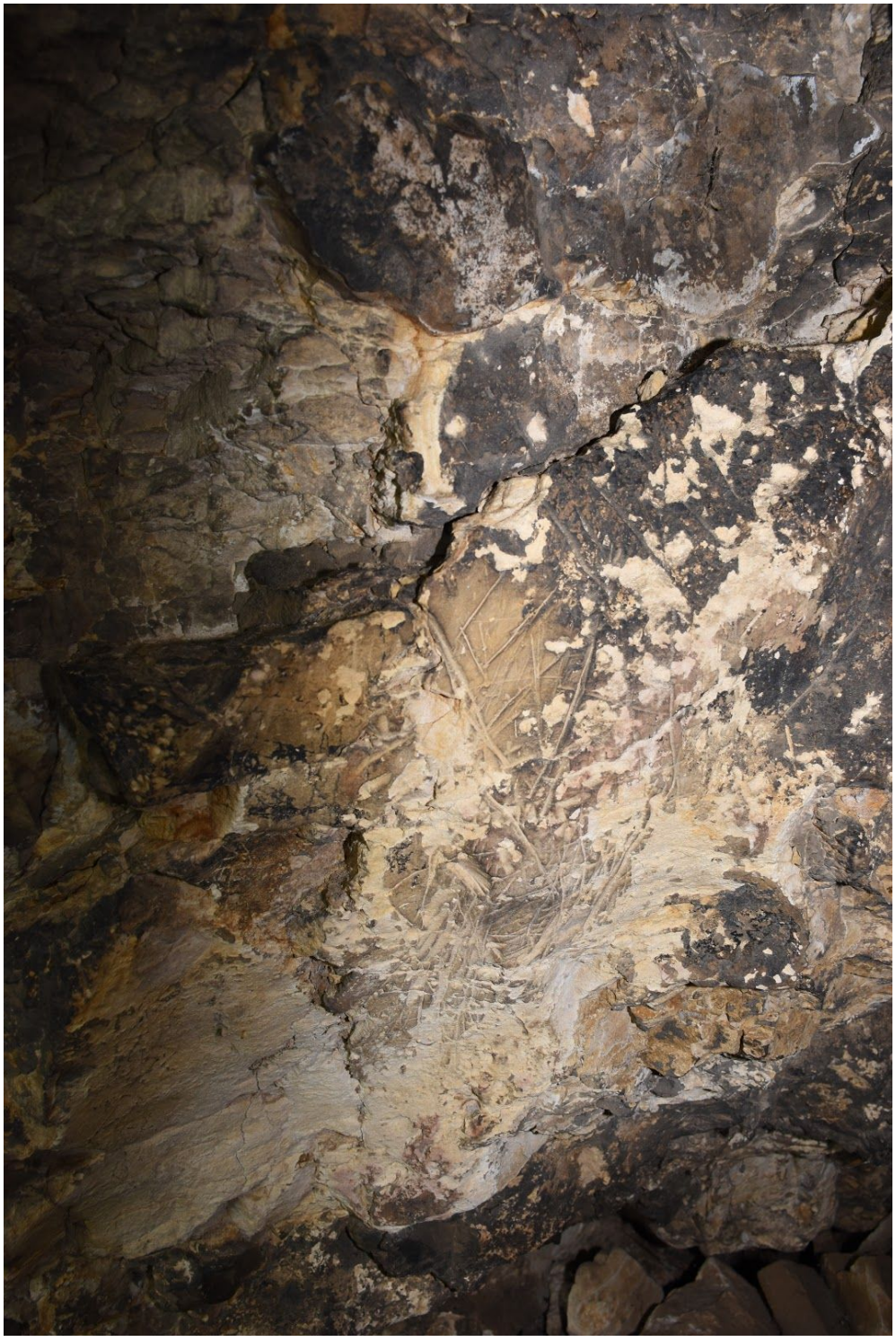
Илюстрация 11. Западната стена на Малката дупка, снимка Христо Христов.

Илюстрация 12. Западната стена на Малката дупка, снимка Христо Христов.

Илюстрация 13. Западната стена на Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 14. Западната стена на Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 15. Западната стена на Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 16. Западната стена на Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 17. Западната стена на Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 18. Западната стена на Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 19. Западната стена на Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 20. Западната стена на Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 21. Западната стена на Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 22. Западната стена на Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 23. Западната стена на Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 24. Западната стена на Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 25. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 26. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 27. Пещера Малката Дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 28. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 29. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 30. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 31. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 32. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 33. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 34. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 35. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 36. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 37. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 38. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 39. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 40. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 41. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 42. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 43. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 44. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

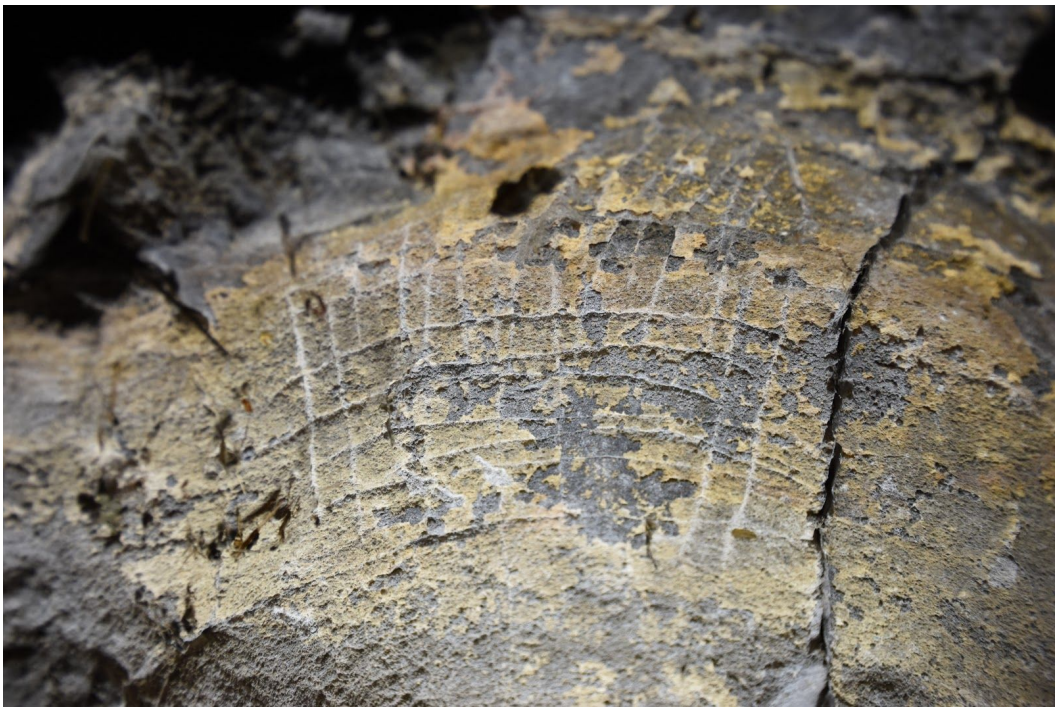
Илюстрация 45. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 46. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 47. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 48. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 49. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 50. Източна стена на Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 51. Източна стена на Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 52. Източна стена на Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 53. Източна стена на Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 54. Източна стена на Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 55. Източна стена на Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 56. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 57. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 58. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 59. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 60. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

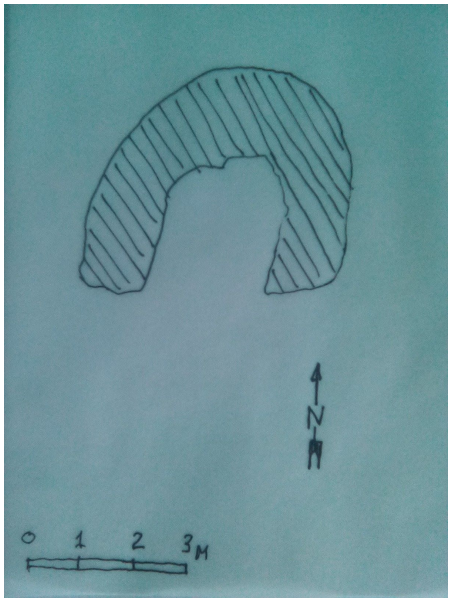

Илюстрация 61. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 62. Пещера Малката дупка. Снимка Христо Христов

Пещера N 3 се намира в местността Средното камик. Милко Аспарухов публикува само три рисунки от тази пещера. Нашият материал е също оскъден: само две илюстрации.

Илюстрация 63. Пещера N 3. По М. Аспарухов.

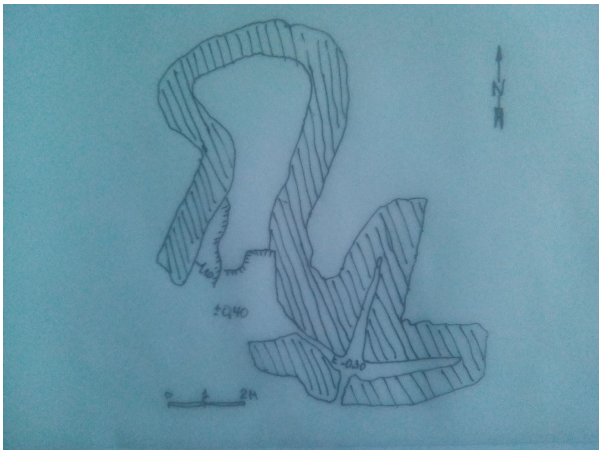

Илюстрация 64. Пещера N 3. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 65. Пещера N 3. Снимка Христо Христов.

Пещерата Биярницата, известна още като Големата дупка, се намира в местността Среднио камик недалеч от Малката дупка. Пещерата е висока около 7 метра. По стените и са врязани множество графити. В монографията на М. Аспарухов е представена под името "Пещера N 4".

Илюстрация 66. Биярницата (Пещера N4). По М. Аспарухов.

Илюстрация 67. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 68. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 69. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 70. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 71. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 72. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 73. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 74. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 75. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 76. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 77. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 78. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 79. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 80. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 81. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 82. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 83. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 84. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 85. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 86. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 87. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 88. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 89. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Илюстрация 90. Западна стена на Биярницата. Снимка Христо Христов.

Използвана литература:

- Антонов, Г. 1980: Георги Антонов, "Картинна галерия" на старобългарското наскално изкуство, Наука и техника, 1980, 5, стр. 7;
- Антонов, Г. 1981: Георги Антонов, Рисунки от нашето наскално изкуство, сп. Българско фото, 1981, 1, стр. 15;
- Аспарухов, М. 1984: Милко Аспарухов, Средновековни графити от северозападна България, Интердисциплинарни изследвания, кн. XI- XII, София, 1984;
- Богданов, С. 1978: Стоян Богданов, Скални надписи при с. Царевец, Врачанско, сп. Векове; 1978, 3, стр. 48- 58;
- Лалчев, Д., Смядовски С. 1981: Драгомир Лалчев, Стефан Смядовски, Надписите при село Царевец, Врачанско, сп. Български език, 1981, 3, стр. 217;
- Мичев, М. 1964: Михаил Мичев, Скални надписи и рисунки при село Царевец, Врачанско, сп. Археология 1964, 2, стр. 34- 38;
- Мичев, М. 1974: Михаил Мичев, Неизвестен пещерен манастир във Врачанско, Сп. Векове, 1974, кн. 2- 3, стр. 85- 91;
- Николов, В. 1980: Васил Николов, За скалния надпис на "Брат Томе" при с. Царевец, Врачанско, сп. Векове, 1980, 1, стр. 69- 70. 1, стр. 15;
- Овчаров, Д. 1982: Димитър Овчаров, Български средновековни рисунки- графити, София,1982;
- Трантеев, П., Трантеев, Б. 1971: Петър Трантеев, Боян Трантеев, История върху камък, сп. Турист, 1971, 12, стр. 4-5. 58.